

Univerzitní ombudsman: I nevhodné vtipy jsou sexuální obtěžování

8.11.2022 - Adam Pluhař | Technická univerzita v Liberci

Značnou část přednášky Rovné příležitosti a diskriminace v univerzitní aule věnoval sexuálnímu obtěžování. „Za sexuálním obtěžováním si často představujeme jen ty nejbrutálnější typy, jako je sexuální napadení nebo sexuální vydírání. Přitom nevhodné sexuální vtipy, sexualizace interakce, vůbec nejsou v českém kontextu chápány jako sexuální obtěžování. Někdo by tyto formy mohl nazvat jako mírnější, ale ony mohou mít velmi stejné dopady,“ upozornil Petr Pavlík.

Univerzitní ombudsman upozornil i na to, že za sexuální obtěžování lze považovat i nevhodné narážky nebo vtipy na ženy. Například i ve smyslu, že *„ženy nemají buňky na matematiku“*. Obecně podle ombudsmana jde o vytváření nevhodného prostředí, v němž se studujícím nebo zaměstnancům špatně žije. *„Pokud si někdo vylepuje ve společné šatně obrázky nahých žen, tak to pro ženy může být velmi nepříjemné prostředí. Stejně tak, když má někdo nevhodné narážky, pak je to vytváření nevhodného prostředí a snižuje to důstojnost člověka,“* uvedl ombudsman.

Sexuální obtěžování má negativní vliv nejen na jednotlivce, ale často na celé skupiny. *„Pokud se vyučující v rámci studijní skupiny zaměří na jednu studující, začne jí dávat návrhy a obtěžovat ji, ovlivňuje to všechny ostatní ve skupině. A to, i když je ten vztah konsensuální. Ostatní členové skupiny mohou mít pocit, že je ta studentka zvýhodňována, není zkoušena, dostává známky zadarmo. Dynamika se v rámci té skupiny úplně mění,“* popsal doktor Pavlík.

Sexuální obtěžování zažilo 80 procent studujících

Z výzkumu, který doktor Pavlík s kolegy prováděl v letech 2008/2009 na reprezentativním vzorku studujících českých vysokých škol vyplynulo, že se s nějakou formou sexuálního obtěžování setkalo 80 procent mužů i žen, aniž by si to uvědomovali. *„Když jsme se ale zeptali, jestli byli sexuálně obtěžováni, tak to uvedla jen tři procenta respondentů. I proto, že nevěděli co to je sexuální obtěžování. Sedm procent se přitom setkalo s pozváním na schůzku, šest procent se sexuálními pohyby nebo gesty, šest procent se snahou o vtažení do diskuse o sexu, šest procent s komentáři na tělo a vzhled a tak dále,“* vypočítal Petr Pavlík.

Po deseti letech byla čísla vyšší. Pozvání na rande zažilo podle citovaného průzkumu šestnáct procent studentů, devět procent se setkalo se sexuálními pohyby a gesty, jedenáct procent se setkalo se snahou o vtažení do diskuse o sexu. Komentáře na tělo a vzhled zažilo třináct procent studujících. *„Ta čísla jsou větší, někde násobě větší, nejspíš proto, že o tom lidé víc vědí a více to přiznávají. Dokud se nedefinovalo a nepojmenovalo, co to vlastně sexuální obtěžování je, bylo to pro ty lidi normální. Dodnes běžná argumentace, že Češky jsou jiné než Američanky, že jim nevadí, když je někdo plácne nebo s nimi flirtuje, zase nemusí být tak pravdivá.“*

Z výzkumu z roku 2018/19 podle doktora Pavlíka také vyplynulo, že pedagogové jsou aktéry sexuálního obtěžování v sedmdesáti procentech případů, pedagožky ve dvou, studenti v sedmnácti a studentky v jedenácti procentech. *„Primární motivací k sexuálnímu obtěžování není sex, ale je to vyjadřování mocenské nadvlády. A je to i neznalost a necitlivost. Zdaleka ne všechny případy toho, co bychom charakterizovali jako sexuální obtěžování, jsou nezbytně vědomé ze strany těch, kdo se jich dopouští,“* uvedl Petr Pavlík.

Ombudsman přijíždí na TUL zpravidla v prvním týdnu v měsíci, zároveň nepřetržitě přijímá podněty na e-mailové adrese: ombudsman@tul.cz. Zaměstnanci i studující mohou také vřazovat dotazy nebo podněty pro ombudsmana do speciální schránky ve vstupním vestibulu budovy E1. Klíče od skříněk má jen veřejný ochránce práv. Jako zaměstnanec Univerzity Karlovy je ombudsman TUL zcela nezávislý na fakultách. Ve všech případech postupuje vždy maximálně citlivě a diskrétně. „*Studující i zaměstnanci mají zajištěno, že do řešení případu nebudou vstupovat osobní vztahy,*“ řekl Petr Pavlík.

Na TUL měl už ombudsman několik osobních schůzek. Se studenty nebo zaměstnanci, kteří se na něj obrátili, se také doktor Pavlík spojil prostřednictvím videokonference. „*Pokud jde o osobní schůzku, vyžádám si vždy zvláštní místnost, aby nikdo neměl pocit, že je jeho anonymita nějak ohrožena. Vše je důvěrné, a to nejen ze strany toho, kdo podnět podává, ale i ze strany toho, na koho je podnět mířen. Dokud se nezjistí, o co se přesně jednalo, případně vše neposoudí komise, má i tento člověk právo na ochranu*“ uvedl Petr Pavlík.

Pokud ombudsman shledá, že jde o závažnou záležitost, dá rektorovi podnět k sestavení speciální expertní komise. Ta dospěje k rozhodnutí a doporučí rektorovi další postup.

„*Zatím jsem měl sedmnáct podnětů, ale většina se netýkala toho, co by spadalo do oblasti působnosti ombudsmana. Například vysvětlují, že jde o věci pracovně-právního charakteru nebo záležitosti týkající se studia, které by mělo řešit studijní oddělení. Problematiky vymezené mojí funkcí se týkaly čtyři případy,*“ doplnil ombudsman. Detaily z projednávaných případů nesděluje.

Jen jeden případ zatím na TUL dospěl do fáze, že ombudsman navrhl sestavit komisi, která pak dala rektorovi doporučení k dalšímu postupu.

Technická univerzita v Liberci patří v otázkách předcházení diskriminace, šikany nebo sexuálního obtěžování k nejprogresivnějším českým univerzitám. Pozici ombudsmana ještě většina univerzit nemá. TUL navíc využívá ombudsmana, který nemá jakékoliv vazby na prostředí školy. „*Zřízení pozice ombudsmana není samoúčelné. Problémy se samozřejmě objevují jako všude, kde pracuje nebo se vzdělává velké množství lidí. My ale chceme být bezpečným prostředím pro všechny studující a zaměstnance. Chceme jim ukazovat cestu a naším zájmem je případným problémům předcházet,*“ řekl rektor Technické univerzity v Liberci Miroslav Brzezina.

Vedení univerzity se na TUL snaží budovat přátelské a nediskriminační prostředí. Série přednášek ombudsmana pro zaměstnance a studenty k tomu podle vedoucí Personálního a mzdového oddělení TUL Aleny Šírkové může přispět. V přípravě je také nový Etický kodex TUL a Kodex pro genderově senzitivní komunikaci na TUL. „*Mimo jiné to obnáší boření stereotypů v naší komunikaci. Univerzita pak bude jako celek uvnitř i navenek působit jako kultivovaná instituce, kde je příjemné pracovat i studovat,*“ zmínila Alena Šírková.

TUL má také až do roku 2025 definovaný plán genderové rovnosti <https://www.tul.cz/univerzita/rovne-prilezitosti/plan-genderove-rovnosti/> a spolupracuje s neziskovou organizací Gender studies na projektu Na jedné lodi – podpora rovných příležitostí ve firmách. Zaměstnancům, kteří se starají o malé děti nebo pečují o člena domácnosti, pomáhá se sladěním rodinného a pracovního života.

Technická univerzita také za účelem vytváření a prohlubování bezpečného a přátelského prostředí iniciuje širší debatu o „ořezavých“ tématech obtěžování, diskriminace, rovného přístupu, negativních jevech a vztazích na pracovišti nebo při studiu. Pořádá neformální setkání zaměřené na tuto problematiku (viz. příloha v galerii).

<https://tuni.tul.cz/a/univerzitni-ombudsman-i-nevhodne-vtipy-jsou-sexualni-obtezovani-143444.html>